

Szűz Rezső: A debreceni képzőművészet válaszára

Kádár Zoltán: Deformáló tragikum?

Tóth Béla: Gy. Szabó Béla művészete

Tóth Ervin: Aldo Patocchi fametszetei

MŰVÉSZET

A debreceni képzőművészet válaszára

Jegyzetek a XXI. debreceni (őszi) tárlathoz

A XXI. debreceni tárlat 1965. november 14-ével nyílt meg a Déri Múzeumban. Javárészt a helyi és megyei művészek képei kerültek bemutatásra, bár ez alkalommal már budapesti, salgótarjáni, nyíregyházi, szolnoki művész képe is bejutott a kiállításra. Mindjárt előre is bocsátom, hogy a résztvevők földrajzi körének tágulása korántsem eredményezett olyan színvonalbeli frontátörést, aminek akár Hódmezővásárhelyen, akár Miskolcon már régtől fogva tanúi lehetünk. S ennek oka ma már nem is a főváros és vidék sokat hangoztatott ellentétében kereshető. Egyre többen ismerik fel, hogy alkotni és érvényesülni nemcsak Pesten lehet. A múltban sem volt így, noha a fővárossal szemben a vidék sok tekintetben jelentett hátrányt. De a múltban sem lehetett mindent ennek a körülménynek a nyakába varrni. A képzőművészek az országnak szinte minden pontján alkották műveiket Nagybányától a Balatonig, Hódmezővásárhelytől Bajáig és Miskolcig, hogy csak néhány helysége utaljak. Egy József Badacsonyban, Szőnyi István Zebegényben, Vass Elemér, Bartha László Tihanyban alkotta legszebb képeit, Borsos Miklós pedig szobrainak tekintélyes részét. Az elmúlt években a vidéki tárlatok (Csontváry, Kondor, Borsos stb.) számos esetben megelőzték a fővárost. Ez is egyik bizonyíték arra, hogy a vidék alárendelt szerepe nem végzettszerű és nem megváltoztathatatlan.

Miért bocsátom mindezt előre? Azért, mert az 1965-ös debreceni őszi tárlatról sem vidéki szemzőgből akarok írni, hanem egyetemesebb nézőpontból. Lehet, hogy az értékek fölmutatása mellett ez néhány elmarasztaló megállapítást is maga után von Debrecen képzőművészeti életére vonatkozóan, mégis igazabb s hasznosabb lesz így, mint ha engedelményt tennék.

Nyilvánvaló, hogy a debreceni tárlat 102 alkotását külön-külön lemérni már csak helyszűke miatt sem lehet, viszont azt sem tehetjük, hogy szuperlatívusban beszéljünk valamelyik művészről, ami a legnagyobbaknak is sok volna.

Mindebből pedig az következik, hogy nem dobálózhatok könnyelműen a szavakkal s nem láthatok lelket ott, ahol nincs; nem beszélhetek hitről, meggyőződésről ott, ahol csak alkalmazkodás látszik; finomságról, mikor darabosságról kell beszélni, vagy erőről, amikor csak nyersség jelentkezik, a lényeg kiemeléséről, amikor a tartalom elégtelen, eredetiségről ott, ahol epigonságról kell szólni.

Először tartsunk szemlét a kiállított anyag fölött, néhány következtetést elhagyva az összefoglalás számára.

A Kossuth-díjas kiváló művész, *Holló László* három olajképpel vett részt a tárlaton. Közülük a *Kecskepásztor* a szó valóságos értelmében káprázatos alkotás és remekmű is, mely a kompozíció felépítésében, a színek elrendezésében, a drámaiság fölkeltésében az idős, de ma is termékeny mester legjobb képeit idézi. Nyomában legújabb *Őnarckép*-ét kell említeni, míg a *Keresztelők* már a színek tűzijátéka ellenére sem megnyugtató, amazokhoz képest kissé odavetettek érezzük.

Holló László mellett *Félegyházi László* az impresszionisztikus alkotók közé tartozik, de amennyivel higgadtabb formailag Holló expresszivitásához képest, annyival nyugodtabb légkört is teremt csendéletein. Ez az a bizonyos sokszor említett „oldott festőiség” de a javából, ezt nyomban hozzá is kell tenni, különösen virágcsendéleteivel kapcsolatban. A tűzes színek festői kultúráról tanúskodnak. Két *Virágcsendélete* és *Falusi csendélete* – Holló László *Kecskepásztor*ával együtt – a kiállítás festményeinek a csúcspontját jelentik. Viszont a *Lány a virággal* kidolgozása már elmarad amazok mögött, kompozícióját pedig – a lány hátratett s csuklóban levágott keze miatt – megoldatlannak érezzük.

Más felfogást képvisel, de színvonalban mindjárt a két mester után említendő *Zilagy György*, aki három pasztell képpel szerepel (*Csendélet*, *Öreg ház*, *Tiszacsege*). Budapesti művész, de mivel a hajdúböszörményi művésztelepen dolgozott, ezen a címen kapott meghívást a tárlatra. Mindhárom képe belső elmélyedésről, a szemlélődés erejéről s következetes művészi magatartásról tanúskodik. *Madarász Gyula* (Hajdúnánás) is a fiatal nemzedékhez tartozik s jó képekkel szerepel anélkül, hogy azokkal különösebb „izgalmat” keltene. Kontúrokkal dolgozik, de nem a színek rovására. Nem számúzi a festőiséget s egész hangvételével az ún. alföldi iskolához kötődik, anélkül, hogy egyéni ízekkel gazdagítaná. Képei így is a kiállítás jobb akvarelljei között említendők. *Soltész Albert* (Nyíregyháza) akvarelljeivel és pasztelljeivel tűnt föl a tárlaton s e révén is, de lapjai benső kvalitásai révén is Madarász mellé kívánczok. Különség közöttük az, hogy Soltész részletesebb, kolorizmusa valamivel érzékenyebb Madarásznál, bár ugyanakkor *Hazafelé c.* képén az emberi alak és a lovak egymáshoz való térbeli elhelyezésében akad némi probléma. *Varjas táj c.* képe gondosan komponált, finoman kidolgozott mű. A *Hortobágy c.* képének ege egyenesen monumentális s ezt tisztán festői eszközökkel érte el. A nyíregyházi *Berecz András Tokaji udvar c.* képe – egy öreg embert ábrázol libákkal. Mintha az utóbbiak vizen úsznának, pedig csak a fényárnyék játszik velünk. Az akvarell a nagy képpé érés lehetőségeit villantja föl előttünk. *Egerházi Imre* egyenletes művekkel szerepel. Noha nem impresszionista, mégis a hangulatok festője, még monotípiáján is (*Árnyékban*). A történelmi légkört is sikerrel érzékelteti *Lovrano c.* temperáján, *Asszonyok c.* monotípiáján pedig az érzelmek kifejezésében bizonyítja megjelenítő képességét. Az *Öreg ház* kontúrjai és foltszerű megoldása révén az alföldi iskolával tartja az egészséges rokonságot. A Madarász–Soltész vonalba illeszkedik *Tar Zoltán* is Őszi alkony című hangulatos akvarelljével.

Bényi Árpád (Berettyóújfalu) elsősorban a síkbantartás és a harmadik dimenzió eszkozeit vegyíti többnyire vonzóan szerkesztett képein. Bizonyos elegancia jellemzi már a tárgyak kiválasztásában és képpé szerkesztésében is, amit a visszatartott színekkel még tovább fokoz. Mondanivalója elkerüli a közösségi régiókat, festői kulturáltsága azonban kétségtelen. *Mécsvilág c.* képét a mértani elemek túlsúlya jellemzi, a barnás színek változatai a gondosan megmunkált felületen. Bényi csak kiindulópontnak tekint a látványt s a képet szabadon, részben gondolati úton építi föl.

Kapcsa János az igényes fiatalok közé tartozik s az igény iránya mindig jellemző az egyéniségre. Buffet hatása színben és szerkesztésben nyilvánvaló. A cél nem lehet kisebb, mint megszabadulni a hatástól, ami nemcsak elszakadással, hanem részben túlszárnyalással is lehetséges. *Kápolna c.* képe még Van Gogh reminiszenciákat is felidéz a téma tállalásában, másik két képén (*Csendélet hallal* és *Csendélet kecskefejjel*) még sikszerűbben fogja föl a témát, noha azért a tér érzékeltetéséről sem feledkezik meg egészen. A képein megnyilatkozó szemlélet azonban vitatható: az elmúlás pesszimizmusztikus élménye, riasztó víziója aligha ígér eredménnyel járható művészi utat.

Velényi Rudolf a kollázszerű Blues-vel egyedül áll a tárlaton, többi képei egészen más világról tanúskodnak, mint a Mondrian-t idéző, geometrikus formákból felépülő fenti képe. Zongorabillentyűk feszes rendje keretezi két oldalról a képet. A hanglemezek körvonalai ugyancsak a zene világát idézik. Tiszta síkkonstrukció a kép, ritmusa monoton, s talán mindez együtt okozza azt, hogy nem elég meggyőző. Színben is egyhangú e tekintetben Braque-ot juttatja eszünkbe. *Madonna 65. c.* képe ikonhatású, de színben különbözik a napjainkban megszokottól. A leeresztett bal kézzel láthatóan nem tudott mit kezdeni, s az egyik oldalt keretező kis napkorongoknak sem tudott hiteles szerepet juttatni. A hatások a 26 éves Velényinél az egyetemes művészethez való kapcsolódásnak a tudatos jelei.

Bíró Lajos öt képpel szerepel a festők között, s úgy látszik, kedvvel olvasztja föl a formákat. A kontúrok itt is teljesen hiányoznak, a színekkel építi a formákat, amelyek közt ritkán feltűnő az átmenet. *Tanya c.* képe már-már csak szinkompozíció, holdfény-szonáta féllalomban, amelyből éppen csak fölrémlik a villanypózna, valamely fának, tanyaépületnek az árnya. Több képén ismétlődnek a virágok cserépben s ez még ily kevés kép együttesében is egyhangúvá teszi a benyomást. Annál is inkább, mert színskálája ezeken a képein is elég szűkre szabott, noha a tavalyi képeihez mérve némi kivilágosodás kétségtelenül megállapítható. Bíró képein az alapos elméleti fölkészülés mellett érződik a festői kultúra is. Főleg a vörösek és a szürkék különböző finom változataival ér el kedvező hatást.

Bíró hatása a tárlat számos résztvevőjén észlelhető, főleg a szakkörében dolgozókén, ami természetes is. *Valkovics Zoltán* mély tónusú temperáiról is ezt kell mondanunk. A gömbszerű koronák csak jelképszerűen utalnak a fákra, a híd íveit elnyelik a mélyen tartott színek s ezen az úton aligha haladhat tovább. Több fényt, hogy több szín legyen s a tárgyak a műalkotás szintjén realizálódhassanak. Ugyanezt mondhatjuk *Horváth Jánosról* is. Festői felfogásban ő is Bíró Lajoshoz áll közel, a mély tónusok vonzzák, annyira, hogy a mélység elnyeléssel fenyegeti a választott tárgyakat.

Pataki József (Salgótarján) azok közé tartozik, akik még túl frissen mutatják az őket érő hatásokat. *Vasaló nő c.* temperája Szőnyire utal, *Festőállványa* Barcsayra. Mindez csak kiindulásnak jó, ha le tudja őket vetkőzni és saját egyéniségének törvényei szerint tudja egybegyúrni új szintézisbe. Nála is szűk a színskála. *Horváth Imre* (Balmazújváros) pasztellje – *Utca* – a technika hangulati lehetőségeit jól kihasználja, azonban ez a mértanian kimért felfogás már a szentendrei iskolásoknál is ismétlésbe és unalomba fulladt. *Pál Gyula* (Nyíregyháza) *Pokolköze* is inkább a konstruktív irányzathoz kapcsolódik, bár a látványtól csak annyiban tér el, hogy egy kicsit síkszerűsíti azt. Reá is jellemzőek a tompított színek.

Menyhárt Józseffel úgy vagyunk, hogy mindenképpen szerettük volna felfedezni benne a fametsző kvalitásait, azonban képeinek nem mindegyike segített ebben. Lehetséges, hogy egyéni kiállítására tartogatja jobb műveit, a tárlaton szereplők alapján azonban nála is bizonyos egyhangúságot lehet megállapítani. Gondosan megmunkált képek ezek, e tekintetben nincs mit mondanunk, csak éppen ez a voszes monokrómia az, aminél a fametszetek csillogó fekete-fehér ellentétével is többet ragadott meg az ember jelleméből, a fákból keringő nedvekből, egyszóval magából az életből, amelytől kiállított képein – az egyikén látható csoportjelenet ellenére is – távol tartja magát. Mindezt természetesen azzal a fenntartással írom, amit fentebb előrebocsátottam s mindössze három kép alapján. Mert a negyedik, a színes tussal készült *Hajóállomás* érzékeny realizmusával *műalkotást* reprezentál.

Tilles Béla négy képpel vett részt a tárlaton. A végtelenségig egyszerűsíti a képalkotást, s az az érzésünk, hogy ezen az úton tovább menni már nem érdemes. Nemcsak önmaga ismétlése miatt nem, hanem azért sem, mert ez a fajta „festői” felfogás lehet egyik stációja a művészi pályának, de ha ez alkotja az egészet, akkor menthetetlenül érdektelenségbe torkollik. Most nem beszélünk arról, mi benne a késő gótika, a korai reneszánsz és az ikonok leszegényítő hatása. Tillessnél mindenekelőtt arról van szó, hogy festészet elképzelhető-e színek nélkül, s arról, hogy a színkultúra elért eredményeinél alacsonyabb s kevesebb-e a követelmény korról korra, vagy pedig több? Ennek tudomásulvétele lehet fájdalmas, mindez azonban a tényeken nem változtat, ha nem

követi a fejlődés újabb szakasza, amely lényegesen többet nyújt az eddignél, festői-ségben és tematikai változatosságban egyaránt. E fordulat eléréséhez minden adottsága megvan.

Józsa János, a kitűnő grafikus, ezen a tárlaton festményekkel is jelentkezett. Nem tudjuk, kirándulás-e a részéről a művészet ezen ágának a művelése vagy tudatos elhatározás, annyi azonban bizonyos, hogy a grafikus artisztikumából nem sokat mentett át festményeire, annál többet az alakok zömök és tömörítő ábrázolásából. *Édesanyám* c. képe mutatja ezt legjobban. Csakhogy míg ez a darabosság grafikáiban szűnőben van, olajképein még a kezdeti stádiumot idézi. A kompozícióval ezen is, az *Útépitőkön* is láthatóan küszködik, több motívumot zsúfol össze, mint amennyit egybe is tud olvasztani. Az *Asszony téhénnel* c. festménye meglepő rokonságot mutat Kurucz D. István művészetével, bár látása ezen a képén a naivak felé közeledik s ezzel még saját képei között is egyedül áll. A kép a maga egész felépítésében, a tér érzékeltetésében szintén rokon az említett mester jellegzetes piktúrájával, rótes színvilága azonban Józsa többi képével azonos.

A szobrászatot illetően összesen 6 kis mű árválkodott a kiállításon. Közülük 3 gipszből állt, kiegészítve két márványszoborral s egy terrakottával. A debreceni *Berky Nándor*, a püspökladányi *Kovács Béla* és *Papi Lajos* (Kisújszállás) kisméretű szobrai egyenletes színvonalú alkotások.

A grafika kiegyensúlyozottabb színvonalat képvisel, mint a festészet.

Veress Géza Téli táj c. linóleummetszete rutinos technikai megoldásával, kristálytisza hangulatával az a fajta realista műalkotás, amely nem tartja fölöslegesnek a műgondot, mert komolyan veszi a művészetet. *Móré Mihály* linómetszetei egyrészt arról beszélnek, hogy a puha anyagban könnyedén oldja meg elgondolásait, másrészt, hogy a fametszet iránt sem lehet érzéketlen, hiszen a *Baromvásár*, amely egyidejűleg a Miskolci Biennálén is szerepelt, gazdag részletekkel megoldott kompozíció, s már-már a fametszetet juttatja eszünkbe. Szinte tapintható érzékletességgel hozza elő a formákat. *Köfa* című metszete a legkomplettebb alkotás. Szegély nélkül, szinte egyetlen mozdulattal hántotta le a fölösleges fehéreket. A részletek finoman megmunkáltak, annyira a helyén jelentkezik, hogy e műtől a kitűnő jelzőt nem tagadhatjuk meg. A *Soha többé* című háborúellenes kompozíciójáról ugyanezt nem mondhatjuk el. A fölémelt jobb kar hosszú fehér foltja kiesik a képből, az alakok érthetőek, kifejezőek is, csak éppen nem elég jelentősek, mert a művészi megjelenítés kissé vértelen. A tartalom világos, de a forma nélkülözi a kellő drámaiságot. *Móré* vitathatatlan tehetsége a *Szüret* c. színes linómetszetén is megmutatkozik, viszont a *Zene* c. kompozíciója még csak kísérlet egy gondolatibb világ megragadására.

A grafikus *Józsa János* a kiállítás legegységesebb és legkvalifikáltabb anyagával rukolt ki. Csupa rézkarccal, amelyeken nemcsak a vonal iránti érzék finomodása állapítható meg, hanem az is, hogy egyre sikerültebben alakít ki – Szász Endréhez és Reich Károlyhoz hasonlóan – csak reá jellemző emberi arcokat. Grafikáin is fölrémlik, de sokkal kevésbé, mint festményein és csak a háttérben, a kor ellustító ikonhatása, de a grafikus Józsa eddig még sikerrel állt ellent ennek a csak ritka esetben pozitív hatású kísértésnek. Míg festményein a síkszerűség az egyik uralkodó eszköz, grafikai mind a három dimenzió lehetőségeit kiaknázzák. A látvány nem köti szolgailag, annak elemeit, ha kell, a mondanivaló érdekében kombinálja. Tematikája gazdag és változatos, kifejező ereje elénk tárja a szebbnél szebb megoldásokat. Benjámín László: Örökké élni c. verséhez készült illusztrációban az örökélet gondolatát keréssel, körforgással fejezi ki egyéb mértani elemek segítségével, mégsem ridegen. Ahol kontsruktív elemekkel dolgozik, ott is megmarad a lírai felfogáson belül s ez oly nagy érték, amit nem hangsúlyozhatok eléggé. *Fuvolázók* c. színes rézkarca sokáig elkíséri az embert, a *Presszóban* pedig azt bizonyítja, hogy a karikírozás iránt sem érzéketlen. (A humor egyébként teljesen hiányzott a kiállított anyagból.)

A rakamazi *Huszár István* krétarajza, a *Szerelmesek* (amely inkább hat monotípiának), a szerelmespárt a kép jobb sarkában borítja sötétbe, annyira, hogy némi erőfeszítésbe kerül megtalálni őket, ugyanakkor a képmező felső felében teljes szélességben, frízszerűen női arcok néznek velünk szembe. Az elvetélt szerelmek kísérteteiként? Éppen a tartalmi mondanivaló megoldatlanságából következnek a kompozíciós problémák. *Úrgeöntő* c. képe még zavarosabb. Meg kell találnia vagy ösztönös megérzéssel, vagy elmélyültebb tudatossággal a természetesebb megoldásokat. *Juricskay Pál* az egészen fiatalok közé tartozik, ahány képe, annyi határról árulkodik. Egyiken egészen absztrahál (*Allomás*), a másikon – ex librisein – egyiptomi profilokkal találkozunk, *Údvar* c. képe Józsa–Tilles-hatásról beszél. Kitörni mindebből csak úgy lehet, ha mélyebbre ás önmagában, s azt hisszük, idejéből – harmincon alul van – még bőven futja erre. *Szabó László* a kiállítás Benjámínja *Juhász Attilával* együtt. Egyetemi hallgatók. Ők is megbocsátják, ha még csak reménységet táplálunk irántuk. Igaz, *Szabó László* már megörvendeztetett egy metszetmappával, a kiállításon pedig *Oidípuszhoz* készített I–IV. linómetszete még exlibriseinél (I–IX) is nagyobb föltűnést keltettek. Itt a fekete foltok tömörítésével a végzet sötét s kérlelhetetlen voltát, a fekete-fehér nagyvonalú ellentétet valóban fölidézi a görög sorstragédiák világát, annak ellenére, hogy az arcok meglepően bizánci típusúak! A *Sürgönypóznák* igénytelenségét a semleges háttérrel is fokozza.

Milyen általános megállapítások vonhatók le a debreceni tárlatból? A *kolorizmust* jóformán csak a két idősebb mester, Holló és Félegyházi képviselte. Ez sajnos, országos jelenség s nem tudni, vajon addig bámulják-e a fiatal művészek Szentendre koloritól mentes szárnyát, míg végül is belevakulnak? Tudjuk, hogy kevés a vérbeli kolorista a művészet történetében, de azért a festészet mégiscsak a színek mágiája. A *debreceni tárlaton a fiatalok színiszonya az egyik legaggasztóbb tünet*, és ha ezt nem tekintenénk átmeneti jelenségnek, bizony kétségbe kellene esnünk a festészet várható jövője miatt.

Feltűnő a gondolati elem hiánya. A művésztől elvárjuk, hogy ne ragadjon meg a pusztán látványnál, hanem teremtsen magának külön világot, amelyben ugyanakkor mi is a magunkéra ismerhetünk. Ezért nem ok nélkül kérjük számon a jó képeken, vajon gondolkodott-e a művész, azaz teremtett-e külön világot? Ebből a szempontból a tárlat nem nyújtott biztatást. A geometriai elemek vallhatnak gondolkodásra, tudatos tevékenységre, de mindez csak akkor érdem, ha maga a műalkotás hitelesíti. Ilyen művekkel a tárlat adós maradt.

Pozitívumként kell említenem – vállalva esetleg a félreértés veszélyét – a „protokoll tematika” hiányát. Lehet, hogy a zsüri érdeme, az is lehet, hogy a művészek tárgyválasztásának következménye, de senki sem akart – legalábbis a kiállított képek alapján ítélve – egy bizonyos fajta tematika segítségével érvényesülni. De csak ebből a szempontból pozitívum, mert azt, hogy *jótormán egyetlen kép sem közvetít közelebbi társadalmi mondanivalót, ez éppen olyan hiányosság és egyben túlzás, mintha a protokoll témák kerültek volna egyeduralomra.*

Aligha lehet kifogásolni azt, hogy *szakköri tagok* valóban jó műveikkel részt vesznek az ilyen tárlatokon. *Török Anna* és *Szilágyi Elek* Ónarcképe csak erősíti véleményemet. Azonban az *arányokra* jobban kellene ügyelni. A műalkotás megítélésénél sok mindent figyelembe lehet venni, de az a fiatalságra való hivatkozással nem lesz jobb. Ezért aligha menthető, hogy pl. *Maghy Zoltán* és *Balla László* hiányzott a tárlatról. Ha föl-tételezem is, hogy a beküldött képek között a zsüri egyet sem talált elfogadhatónak, ilyenkor újabb képet illik bekérni a művésztől. Ezt még a X. Képzőművészeti Kiállítás rendezősége is kötelességének érezte. Mert így előáll az a furcsa helyzet, hogy a fiatalnál mentség a fiatalság, holott ki tudja, mi lesz belőle, míg az idősebb mesternél nem mentség, ha netán beküldött képei legjobb alkotásainak alatta maradnak, noha már megtette a magáét, oeuvrejét létrehozta s értéke a maga helyén immár elismert.

Nem lehet észrevétlenül elmenni a *katalógus szegényessége* mellett. Debrecen nagyobb kulturális és művészeti hagyományokkal rendelkezik Miskolcnál, Vásárhelynél – és tessék megnézni az egyidőben megjelent katalógusokat! Meg kellene érteni, hogy csak a jóra és szépre kiadott pénz a nem „kidobott pénz”. Bizonyára ez szervezés kérdése is, de hát a szervezés *tudomány*, amelyet ma már majdnem az egész világon módszeresen tanítanak.

A mérlegelés végeredményeként azt kell mondanom, hogy *Debrecen képzőművészeti jelentősége még mindig elmarad Miskolc, Hódmezővásárhely és Székesfehérvár mögött. Fokozná Debrecen rangját, ha országos jelentőségűre emelné tárlatait, minél rangosabb művészek meghívásával az ország minden tájáról, de legalábbis az Alföldről.* Ennek elérése azonban nemcsak a helyben élő művészeket múlik, akik maguk is műterem nélkül, más, súlyos egzisztenciális problémákkal terhelten alkotnak. A kulturális élet helyi irányítóira vár ennek a feladatnak mielőbbi megnyugtató megoldása. Éppen ezért befejezésül néhány gondolatnak még hangot kell adnom. A vásárhelyi tárlatok azt bizonyítják, hogy az *altöldi iskola*, amennyiben azon elsősorban a vásárhelyi központból kisugárzó művészetet kell érteni, *egyetemes magyar művészet.* Maguk az alkotó művészek az ország minden tájáról toborzódnak. Sokan járnak le Budapestről Vásárhelyre alkotni az idős Frank Frigyesztől a fiatal Gacs Gáborig, Kondor Bélaig, ami föltétlenül a vonzás erejéről beszél. Kajári Gyula is ott vert tanyát, nem a szülőfalujától alig 20 km-re fekvő Balaton mentén. S ebből nem azt a következtetést akarom csak levonni, hogy Vásárhely homogén magyar világa éltető levegője a hazai művészetnek, hanem inkább azt, hogy *Debrecen miért nem tud ilyen művészi központtá fejlődni, holott Medgyessy Ferenc mellett – többek közt – Hrabéczy Ernőre, Holló Lászlóra hivatkozhat?* Végvári Gyula, Deák László Debrecenben született, Pató Róza Törökszentmiklóson, Fejér Csaba Karcagyon, Kiss István Biharillyén, Nagy Sándor Bújban, Csizmadia Zoltán a Szamosháton, Kántor Lajos Vajdácskán, S. Nagy Sándor Nyíregyházán – s ha elszármaztak is a tájról, miért nem jönnek alkotni időnként e városba, ha megtelepedni nem is akarnak? Pedig még hány tisztántúli származású, vagy innen induló művészt említhetnek! Csontos László, Gy. Molnár István Kisújszállásról, Bod László Karcagról, Bornemisza László (akinek éppen nemrég nyílt meg a kiállítása Stockholmban), Tamás Ervin szintén Debrecenből indult el. Miskolc és Vásárhely egyértelműen bizonyítja, hogy a *vidéken élés nem mindig röghöz tapaszto béklyó, lehet az biztosítéka az emelkedésnek is.* Nemcsak az alkotásnak, hanem az érvényesülésnek is, noha ez utóbbi téren még sok a tennivaló. (Láttuk ezt a X. Képzőművészeti Kiállításon, ahonnan a vidék szinte egyértelműen maradt ki. De ennek okai leleplezhetők s éppen ezért föl is számolhatók.) Pogány Ö. Gábor 1964-ben azt javasolta, hogy a vidéki művészcsoportok kapjanak ügyviteli önállóságot. A jövőre nézve pedig: „Budapestnek tudomásul kell vennie, hogy esztétikai kategóriáink is országos kiterjedésűekké válnak, egyik-másik országrészünk vagy távolabbi városunk művészi produkcióinak számbavétele nélkül már aligha lehet nyilatkozni össznemzeti értékekről”. *Mindehhez azonban színvonalas művek és országos jelentőségű bemutatók kelleneek.*

Könnyen elképzelem, hogy megjegyzéseim nem mindenkinek esnek kedvére. De mi értelme lett volna a problémák elkenésének ott, ahol végeredményben fejlődni és előrehaladni is lehet, jobbat produkálni annál, ami van. A hazai képzőművészetben észlelhető a mozgás, a problémaérzékenység, folyik a munka s a színvonallal sincs különösebb baj, mégha a java kiállításokon a sikerült és gyenge munkák változtatják is egymást. A vidék egyre nyomatékosabban szól bele a művészet ügyeibe. *Debrecen az egyik legnagyobb képzőművészeti hagyományokkal rendelkező egyetemi városunk, s ez a jelenben is kötelez.* A fenti sorokkal szerettem volna legalább egy lépéssel előbbre serkenteni mindazokat, akik bármilyen vonatkozásban felelősek a debreceni képzőművészetért.